

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

**TLUMACZENIE APELU HFPC DO INSTYTUCJI MIĘDZYNARODOWYCH WS.
BRAKU REAKCJI WŁADZ POLSKI NA INCYDENTY RASISTOWSKIE**

Warszawa, 17 stycznia 2017 r.

**Szanowny Pan
Christian Ahlund
Przewodniczący Europejskiej Komisji
przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji
Rady Europy**

W związku z powtarzającymi się aktami przemocy fizycznej i symbolicznej skierowanymi przeciwko mieszkającym w Polsce cudzoziemcom, osobom o imigranckim pochodzeniu oraz członkom mniejszości narodowych i etnicznych, w obliczu bierności polskich władz wobec tych wydarzeń, Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się do wspólnoty międzynarodowej z apelem o interwencję.

Według naszych obserwacji wzrost nastrojów ksenofobicznych nastąpił w połowie 2015 roku, wraz z rozpoczęciem się publicznej debaty na temat przyjmowania i relokacji uchodźców przybywających do Unii Europejskiej oraz kampanią wyborczą do polskiego parlamentu. Wówczas to część polityków – w tym dzisiejszych parlamentarzystów – zaczęła stosować antyuchodźczą retorykę, a w niektórych miastach Polski (np. Warszawa, Kraków, Lublin, Legnica, Wrocław) odbywały się demonstracje (marsze, wiece) przeciwko przyjmowaniu uchodźców. Hasła padające podczas tych wydarzeń bardzo często miały charakter antyislamski, czasem również antysemicki (np. podczas demonstracji we Wrocławiu 18 listopada 2015 roku spalono kukłę Żyda), nierzadko uczestnicy demonstracji nawoływali do nienawiści na tle religijnym i narodowościowym. Antyuchodźcze i antyislamskie wypowiedzi opanowały także Internet – według badań zawartości Internetu 81% postów dotyczących uchodźców miało wydźwięk negatywny¹.

Badania opinii publicznej wskazują na gwałtowne pogorszenie się stosunku Polaków do uchodźców i osób innej narodowości. Jeszcze w maju 2015 roku akceptacja przyjmowania osób uciekających z obszarów objętych konfliktem zbrojnym kształtowała się na poziomie 72%, podczas gdy brak takiej akceptacji deklarowało 21% uczestników sondaży. W następnych miesiącach proporcje te zaczęły się zmieniać. Od grudnia 2015 roku odsetek przeciwników

¹¹ CBOS, Newspoint, *Polacy o uchodźcach w Internecie i w realu*, Komunikat z badań 149/2015, Warszawa 2015

udzielania uchodźcom schronienia utrzymuje się na poziomie ponad 50-60%.² Negatywnie zmienił się też deklarowany stosunek Polaków do innych narodów, co oznacza załamanie się stałej tendencji wzrostu sympatii obserwowanej w ciągu ostatnich 20 lat. Sondaż z roku 2016 ukazał wzrost niechęci w stosunku do wielu nacji, w szczególności zaś do Arabów, Romów, Turków, Greków, Ukraińców i Niemców³.

Negatywne nastawienie do obcych znalazło swoje odbicie w ogólnej liczbie przestępstw popełnianych na tle rasowym – napaści fizycznych, przypadków mowy nienawiści, aktów wandalizmu o charakterze symbolicznym. Według danych prokuratury krajowej w roku 2014 rozpoczęto 1062 nowe postępowania, w 2015 – 1169, a pierwszej połowie 2016 roku – 566. W pierwszych dniach stycznia 2017 r. doszło do czterech napaści na bary kebab i ich pracowników (Legnica, Wrocław, Lubin, Ozorków), prawdopodobnie w związku z tragiczną bójką pomiędzy imigrantami a Polakami w Ełku, w trakcie której zginęła jedna osoba. Inną ważną zmianą, o jakiej świadczą statystyki prokuratorskie, jest zwiększenie się liczby czynów wymierzonych bezpośrednio w osoby – aktów przemocy i gróźb bezprawnych.

Statystyki prokuratorskie wskazują, że w 2016 roku 29% przestępstw rasistowskich miało charakter antymuzułmański, co jest zmianą w stosunku do lat ubiegłych, kiedy to tego typu przestępstwa były popełniane zazwyczaj na tle antysemitycznym, zaś czyny o charakterze antyislamskim były sporadyczne. Zmianę tę niewątpliwie należy wiązać ze wspomnianym powyżej antyuchodźczym i antyislamskim dyskursem.

Antyislamska agresja nie dotyka jednak tylko muzułmanów (których w Polsce jest jedynie około 30 tysięcy) i Arabów, ale także inne osoby o ciemniejszym kolorze skóry, postrzegane przez sprawców jako wyznawcy islamu. Celami ataków stali się zatem Hindusi, Turcy, migranci z Ameryki Południowej, a nawet studiujący w Polsce Portugalczycy, Włosi i Hiszpanie.

Widoczny jest także wzrost agresji wobec Ukraińców. Ofiarami ataków padają imigranci z Ukrainy, ale także obywatele polscy należący do mniejszości ukraińskiej. W stosunku do tych ostatnich przemoc ma przede wszystkim wymiar symboliczny – polega na niszczeniu ukraińskich cmentarzy i miejsc pamięci, zakłócaniu uroczystości religijnych czy publicznym paleniu ukraińskiej flagi.

Mimo apeli organizacji pozarządowych oraz środowisk akademickich rząd polski nie podejmuje żadnych działań, aby tę eskalację przemocy i ksenofobii powstrzymać. Przeciwnie, wypowiadając się na temat kolejnych przejawów rasizmu, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określa je jako incydentalne przypadki, zaś samo alarmowanie o problemie

² CBOS, Stosunek do przyjmowania uchodźców, Komunikat z badań 169/2016, Warszawa 2016, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_169_16.PDF

³ CBOS, Stosunek do innych narodów, Komunikat z badań 53/2016, Warszawa 2016, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_053_16.PDF

rasizmu traktuje jako element walki politycznej⁴. Co więcej, w 2016 roku rozwiązano dwa ciała zajmujące się problematyką dyskryminacji, rasizmu i ksenofobii – Zespół do spraw Praw Człowieka funkcjonujący w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Radę **do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji, złożoną z przedstawicieli ministerstw, instytucji publicznych i ekspertów. Do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka zaczęły także napływać skargi** na pogorszenie się współpracy pomiędzy władzami a mniejszościami narodowymi i etnicznymi w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości.

Niepokój budzi też kwestia dystrybucji środków finansowych przeznaczonych na potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych oraz migrantów i uchodźców. W grudniu 2016 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozdysponował jedynie 10 z 15 milionów złotych z budżetowej rezerwy celowej na finansowanie kultury mniejszości w roku 2017. Pozostałe środki mają być przyznane organizacjom mniejszościowym w późniejszym, bliżej niekreślonym terminie. Od 2015 r. rząd nie rozstrzygnął żadnego z czterech konkursów ogłoszonych w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (jeden konkurs został anulowany). Obstrukcja ta powoduje powolny rozpad całej struktury pomocowej, jaką przez lata budowano, aby wspierać integracją przybywających do Polski cudzoziemców.

Państwo polskie zaczęło także ograniczać możliwość złożenia wniosków o azyl. Monitoring przejścia granicznego w Terespolu prowadzony przez Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacje pozarządowe wykazał, że Straż Graniczna nie przyjmuje wniosków o status uchodźcy oraz odmawia wjazdu osobom przybywającym do Polski przez jej wschodnią granicę⁵. Polska nie zrealizowała także obietnic związanych z przyjęciem uchodźców z Syrii i Erytrei oraz relokacją uchodźców z innych państw Unii. Na posiedzeniu w dniu 25 października 2016 roku Rada Ministrów uznała za nieobowiązujące dwa dokumenty kreujące dotychczasową politykę migracyjną: „Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania” [przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 31 lipca 2012 roku] oraz Plan wdrażania dla dokumentu „Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania” [przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 2 grudnia 2014 roku].

Przytoczone powyżej fakty prowadzą do konkluzji, że brak reakcji obecnych władz Polski na rasizm nie jest jedynie zaniedbaniem, ale dążeniem do urzeczywistnienia wizji jednolitego etnicznie i religijnie państwa. Państwa, które mimo ciężących na nim zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych, nie respektuje praw mniejszości i nie zapewnia osobom znajdującym na jego terenie ochrony przed rasizmem i dyskryminacją. W obliczu powyższego, zwracamy się z prośbą o interwencję.

⁴ Krzysztof Burnetko, Bzdury i obsesje, czyli minister Błaszczak w działaniu, Polityka, 03.01.2017, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1689220,1,bzdury-i-obsesje-czyli-minister-blaszczak-w-dzialaniu.read>

⁵ Rzecznik Praw Obywatelskich, Inspection of the railway border crossing in Terespol, available at: <https://www.rpo.gov.pl/en/content/inspection-railway-border-crossing-terespol>